

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

*ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ*

*ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ*

Հետազոտության թեման՝ Խոսքային հաղորդակցություն

Առարկան՝ Անգլերեն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գ. Առաքելյան

*Ուսումնական հաստատություն՝ Նոր Եդեսիայի Ն. Շնորհալու անվան
միջն. դպրոց*

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Գլուխ 1. Հաղորդակցման հմտությունների կարևորությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների անհատականության ձևավորման գործում-----	5
Գլուխ 2 Կրտսեր ուսանողների շրջանում հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման անգլերեն լեզվի դասերի հնարավորությունները-----	8
Գլուխ 3 Հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման մեթոդական գործիքներ---	11
Գլուխ 4. Օտար լեզվի ուսուցման միջազգային լավագույն փորձի կիրառում-----	16
Գլուխ 5. Բանավոր խոսք-----	18
Եզրակացություն -----	20
Օգտագործված գրականության ցանկ -----	23

Ներածություն

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝ կատարելագործել հաղորդակցման հմտությունները նախադպրոցական տարիքի երեխաների անհատականության ձևավորման գործում, զարգացնել և կրթել անգլերեն լեզվի դասերի հնարավորությունները կրտսեր ուսանողների շրջանում, համակարգել հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման մեթոդական գործիքները: Հետազոտության խնդիրներն են՝ ուսումնասիրել բանավոր խոսքի զարգացման համար անհրաժեշտ մոտեցումները, ներկայացնել հաղորդակցման համար առաջարկվող առաջադրանքներ, բացահայտել օտար լեզվի ուսուցման միջազգայի լավագույն փորձի կիրառումը, զարգացնել օտար լեզվի դասավանդման բովանդակության ավանդական ընկալումը և ուսումնասիրել օտար լեզվով հաղորդակցման իրավասության բաղադրիչը :

Հասարակության հետ կապերի, հաղորդակցության միջոցների այսօր տեղի ունեցող փոփոխություններ պահանջում են դպրոցականների հաղորդակցական հմտությունների բարձրացում, նրանց բանասիրական պատրաստվածության կատարելագործում, ուստի անգլերեն լեզվի ուսումնասիրությունը առաջնային նշանակություն է ձեռք բերել որպես հաղորդակցության և ընդհանրացման միջոց: Օտար լեզուների ուսուցիչների առջև խնդիր է դրված ձևավորել անհատականություն, որը կկարողանա մասնակցել միջմշակութային հաղորդակցությանը: Ժամանակակից աշխարհում դժվար է պատկերացնել կյանքը առանց հաղորդակցության: Հաղորդակցության կարիքը առաջանում է կենսական անհրաժեշտությունից: Օտար լեզվի դասին է, որ ուսուցիչը կարող է և պետք է ձևավորի և զարգացնի ուսանողների հաղորդակցական հմտությունները, այսինքն՝ ուսանողների պատրաստակամությունը հաղորդակցվելու, հաղորդակցության մեջ փոխըմբռնման հասնելու համար: Դպրոցականների՝ օտար լեզվով հաղորդակցվելու կարողության զարգացումը դպրոցում օտար լեզուների ուսուցման հիմնական նպատակներից է: Հաղորդակցման հմտությունները ձևավորվում են սովորողների համատեղ գործունեության ընթացքում: Խմբային նախագծի վրա աշխատելիս խմբի բոլոր անդամներին միավորում է ընդհանուր նպատակը՝ պատրաստել նախագիծ և ներկայացնել այն դասարանի դատին: Ուսուցիչը աշակերտների հետ միասին իրականացնում է արժեքային կողմնորոշման այս

գործառույթը հուզական ռեակցիաների միջոցով: Սովորելով անգլերեն՝
աշակերտները ծանոթանում են երկրի մշակույթին՝ նրա խոսքի վարվելակարգին:
Յուրաքանչյուր դաս պլանավորելիս ես ելնում եմ օտար լեզու դասավանդելու
հիմնական մեթոդաբանական սկզբունքից՝ հաղորդակցության սկզբունքից,
երեխաներին ներգրավելով հաղորդակցության իրական գործընթացում:

Գլուխ 1. Հաղորդակցման հմտությունների կարևորությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների անհատականության ձևավորման գործում

Առաջին հերթին անհրաժեշտ համարեցի ուսումնասիրել հաղորդակցման հմտությունների զարգացման խնդրի տեսական հիմքերը: Հիմնական խնդիրը, որը անհանգստացնում է տարբեր երկրների հոգեբաններին, հասակակիցների հետ շփման դերն է երեխայի կյանքում և նրա անձնական զարգացումը: Շատ գիտնականներ պնդում են, որ հաղորդակցությունը որոշիչ գործոն է նախադպրոցական տարիքի երեխայի ընդհանուր անհատական զարգացման գործում: Հեղինակների ճնշող մեծամասնությունը կարծում է, որ երեխաների միջև տարիքին համապատասխան փոխազդեցությունն անհրաժեշտ է ընդհանրապես երեխայի զարգացման և մասնավորապես նրա անձի ձևավորման համար: Այլ կերպ ասած՝ հաղորդակցությունը, դրա առանձնահատկություններն ու մեխանիզմները ուսումնասիրության առարկա էին փիլիսոփաների, սոցիոլոգների, և հոգեբանների կողմից: Այնուամենայնիվ, տարբեր հետազոտողներ տարբեր իմաստներ են դնում հաղորդակցության հասկացության մեջ: Այսպիսով, օրինակ Մ.Ս. Քազանը խոսեց մարդու և բնության և իր միջև հաղորդակցության մասին: Ա.Ն. Լեոնտևան կարծում էր, որ ժամանակակից գիտության մեջ կա հաղորդակցության անհամապատասխան սահմանումների հսկայական շարք. Վ.Մ. Ֆիլատովը հաղորդակցությունը սահմանում է որպես «հաղորդակցություն, գործունեության ընթացքում անձից մարդուն փոխանցվող տեղեկատվություն»:

Այսպիսով, հաղորդակցությունը փոխազդեցության սուբյեկտների միջև շփումներ հաստատելու ակտն ու գործընթացն է՝ փոխանցված և ընկալվող տեղեկատվության ընդհանուր նշանակության զարգացման միջոցով: Ավելի լայն փիլիսոփայական իմաստով՝ հաղորդակցությունը դիտվում է որպես «սոցիալական գործընթաց, որը կապված է կամ հաղորդակցության, մտքերի, տեղեկատվության, գաղափարների փոխանակման և այլնի հետ, կամ նշանների համակարգերի միջոցով բովանդակությունը մի գիտակցությունից մյուսը փոխանցելու հետ»:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների անձի ձևավորման գործում հաղորդակցման հմտությունների կարևորությունը հաշվի առնելու համար անհրաժեշտ է սահմանել «հմտություններ» հասկացությունը: «Հմտություններ» հասկացության տակ մենք հասկանում ենք գործողությունների կատարման

ավտոմատացված եղանակներ: Հաղորդակցման հմտությունների տիրապետումը ենթադրում է օտար լեզուների հաղորդակցության յուրացում իր գործառույթների միասնության մեջ՝ տեղեկատվական, կարգավորիչ, հուզական-գնահատող, էթիկետ: Գիտնականները առանձնացնում են հաղորդակցության հմտությունների ձևավորման չորս հիմնական փուլ.

1. Ներածական
2. Նախապատրաստական (վերլուծական)
3. Ստանդարտացում (սինթետիկ)
4. Տարբերվող (իրավիճակային)

Հաղորդակցման հմտությունների յուրացման գործընթացը օտարալեզու գործողությունների կրկնվող կատարում է, որոնք ուղղված են ավտոմատացմանը տարբեր տեսակի խոսքի գործունեության և օտար լեզվով հաղորդակցության մեջ: Նախ անդրադառնանք միջնակարգ դպրոցում օտար լեզվի ուսուցման բովանդակությանը: Այն իրականացնում է հիմնական նպատակները, որոնք ուղղված են դպրոցականների հաղորդակցման մշակույթի ձևավորմանը՝ հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման գործընթացում:

Այս հմտությունները ենթադրում են ինչպես զուտ լեզվական հմտությունների (բառաբանական, հնչյունաբանական, քերականական) ձևավորում, այնպես էլ դրանց նորմատիվ օգտագործումը բանավոր և գրավոր խոսքում: Տարբեր թեմաներ, տեքստեր, խնդիրներ, խոսքի առաջադրանքներ ուղղված են խոսքի գործունեության տարբեր տեսակների ձևավորմանը, սոցիալ-մշակութային հմտությունների և կարողությունների զարգացմանը, որն ապահովում է օտար լեզվի օգտագործումը որպես հաղորդակցության միջոց: Օտար լեզվի ուսուցումը նպատակ ունի այն սովորել որպես միջազգային հաղորդակցության միջոց՝

- խոսքի գործունեության հիմնական տեսակներում հաղորդակցման հիմնական հմտությունների և կարողությունների ձևավորում և զարգացում.

-Դպրոցականների սոցիալ-մշակութային զարգացումը եվրոպական և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում՝ տարածաշրջանային, մշակութային և լեզվամշակութային նյութի օգնությամբ.

Հաղորդակցման հմտությունները ձևավորվում են՝ հիմք ընդունելով.

ա) լեզվի իմացություն և հմտություններ.

բ) լեզվական և տարածաշրջանային գիտելիքներ:

Հաղորդակցման հմտությունները ներառում են հետևյալ կարևոր հմտությունները.

- բանավոր հաղորդակցվել կրթության և աշխատանքի, մշակույթի, կենցաղի ստանդարտ իրավիճակներում.

- բանավոր, հակիրճ պատմել ձեր մասին, վերապատմել, կարծիք հայտնել, գնահատական տալ:

- տարրական տեղեկատվություն (նամակ) գրելու և փոխանցելու ունակություն:

Այսպես է որոշվում օտար լեզուների պետական կրթական չափորոշիչի հաղորդակցման հմտությունների նվազագույն մակարդակը: Բանավոր հաղորդակցության գործընթացում մարդիկ օգտագործում են լեզվի միջոցները՝ նրա բառապաշարը և քերականությունը, կառուցելու հասցեատիրոջ համար հասկանալի արտահայտություններ: Այնուամենայնիվ, միայն բառապաշարի և քերականության իմացությունը բավարար չէ տվյալ լեզվով հաղորդակցությունը հաջողակ լինելու համար: Մենք նաև պետք է իմանաք որոշակի լեզվական միավորների և դրանց համակցությունների օգտագործման պայմանները: Այլ կերպ ասած, բացի քերականությունից, բնիկ խոսողը պետք է սովորի «իրավիճակային քերականություն», որը նախատեսում է լեզուն օգտագործել ոչ միայն բառապաշարային միավորների իմաստին և նախադասության մեջ դրանց համադրման կանոններին համապատասխան, այլև՝ կախված խոսողի և հասցեատիրոջ միջև հարաբերությունների բնույթը՝ հաղորդակցության և այլ գործոնների հիման վրա, որոնց իմացությունը, փաստացի լեզվաբանական գիտելիքների հետ միասին, կազմում է բնիկ խոսողի հաղորդակցման

հմտությունների մակարդակը: Այսպիսով, և՛ քերականական, և՛ բառաբանական հմտություններն ու կարողությունները ներկայացնում են այն լեզվական իրավասության կենտրոնը, որի վրա հիմնված են խոսքի հմտություններն ու կարողությունները: Հաղորդակցությունը մարդուն ձևավորում է որպես անձ, հնարավորություն է տալիս ձեռք բերել բնավորության որոշակի գծեր, հետաքրքրություններ, սովորություններ, հակումներ, յուրացնել բարոյական վարքի նորմերն ու ձևերը, որոշել կյանքի նպատակները և ընտրել դրանց իրականացման միջոցները: Իմ կարծիքով, հաղորդակցությունն ամենակարևոր փուլն է կրտսեր աշակերտի անձի ձևավորման գործում: Անձը՝ Ս.Լ. Ռուբենշտեյնը հասկանում է զարգացած սովորությունների և նախասիրությունների, սոցիալ -մշակութային փորձի և ձեռքբերված գիտելիքների ամբողջությունը, որոնք որոշում են ամենօրյա վարքագիծը ...

Նախադպրոցական տարիքը բնութագրվում է դպրոցին պատրաստ լինելու համար, որը հիմնված է նոր գործունեության նկատմամբ հետաքրքրության վրա, ինչը ուսուցման մոտիվացիայի աղբյուր է: Երեխայի դպրոց պատրաստ լինելը որոշվում է առօրյա հաղորդակցության, մշակույթի և վարքի բնագավառում բավարար գիտելիքների տիրապետմամբ, համագործակցելու ունակությամբ և սովորելու ցանկությամբ: Շատ մեթոդաբաններ նախընտրելի են համարում օտար լեզուների վաղ դասընթացները՝ հաղորդակցման հմտությունների տիրապետման հիմնական մակարդակին հասնելու համար: Այսպիսով, տարրական դպրոցական տարիքն ամենաօպտիմալն է օտար լեզվին տիրապետելու համար: Այս դեպքում խնդիրը մնում է տեսադաշտում, որը նպատակ ունի լուծել այս առարկայի նախնական ուսուցումը, այն է՝ հաղորդակցման հմտությունների զարգացումը:

Գլուխ 2 Կրտսեր ուսանողների շրջանում հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման անգլերեն լեզվի դասերի հնարավորությունները

Կրտսեր ուսանողների շրջանում հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման գործում անգլերենի դասերի հնարավորությունները չափազանց լայն են: Դպրոցում օտար լեզուների ուսուցման հիմնական նպատակը ուսանողի՝ օտար լեզվով հաղորդակցվելու կարողության զարգացումն է: Այս նպատակի իրականացումը կապված է սովորողների շրջանում մի շարք հաղորդակցական հմտությունների ձևավորման հետ, իրականացնել իրենց հաղորդակցական վարքագիծը՝ հաղորդակցության կանոններին և թիրախ լեզվի երկրի ազգային և մշակութային բնութագրերին համապատասխան: Կրթության առաջին փուլում (III - IV դասարաններում) իրականացվում են հետևյալ նպատակները.

- Կրտսեր դպրոցականներին ծանոթացնել օտարերկրյա հասակակիցների աշխարհին, օտար երգին, բանաստեղծական և հեքիաթային բանահյուսությանը և ուսումնասիրվող օտար լեզվով երեխաներին հասանելի մանկական գեղարվեստական գրականության օրինակներին.

- Երեխաներին ծանոթացնել օտար լեզվով սոցիալական նոր փորձի հետ՝ ընդլայնելով ընտանեկան, առօրյա, կրթական հաղորդակցության համար բնորոշ խաղային իրավիճակներում խաղացած սոցիալական դերերի շրջանակը, գաղափարներ ձևավորել մայրենի և օտար լեզուների խոսքի փոխազդեցության ամենատարածված հատկությունների վերաբերյալ:

-Ձևավորել մայրենի և օտար լեզուներում դիտարկվող որոշ ունիվերսալ լեզվական հասկացություններ՝ դրանով իսկ զարգացնելով սովորողների մտավոր, խոսքային և ճանաչողական ունակությունները:

-Օտար լեզուների ուսուցման բովանդակությունն ընտրելիս հատուկ ուշադրություն է դարձվում սոցիալ-մշակութային հմտություններին և ունակություններին, որոնք թույլ են տալիս համարժեքորեն ներկայացնել իրենց երկրի մշակույթը օտարալեզու հաղորդակցության գործընթացում:

-Հաղորդակցման իրավասությունը անգլերենի դասի առաջատար նպատակն է և որոշում է դասի կառուցվածքը: Մանկավարժության մեջ «դասի կառուցվածքը»

սահմանվում է որպես «դասի տարրերի միջև փոխհարաբերությունների տարբեր ընտրանքների շարք՝ ապահովելով դրա նպատակային արդյունավետությունը»:

Դասի կառուցվածքը պետք է համապատասխանի սովորողի կրթական գործունեությանը, որը պետք է համապատասխանի գործունեության կառուցվածքին՝ որպես այդպիսին: Օտար լեզվի դասի կառուցվածքը որոշվում է ուսուցման փուլով, դասերի շարքում դասի տեղը, առաջադրանքների բնույթով: Որպես ամբողջական աշխատանք՝ դասի կառուցվածքը ներառում է՝ սկիզբ, ընթացք և ավարտ: Նշված մասերից յուրաքանչյուրը կատարում է իր բնորոշ գործառույթը՝ արտացոլելով առարկայի յուրահատկությունը:

Ինչ վերաբերում է դասի տրամաբանությանը, ըստ Է.Ի. Պասովի, այն կապված է դասի կառուցվածքի հետ՝ կազմելով դրա ներքին էությունը: Տրամաբանությունը բարդ, բազմակողմանի հասկացություն է: Այսպիսով, Պասովը առանձնացնում է դասի տրամաբանության չորս ասպեկտները.

1. Նպատակասլացություն (դասի բոլոր բաղադրիչների հարաբերակցությունը առաջատար նպատակին):

2. Ամբողջականություն (դասի բոլոր բաղադրիչների համաչափությունը, դրանց ստորադասումը միմյանց):

3. Դինամիկա (շարժում խոսքի նյութի յուրացման փուլերով):

4. Միացում նյութի միասնություն և հետևողականություն բովանդակության առումով): Անվիճելի է օտար լեզվի վաղ դասավանդման կրթական և տեղեկատվական արժեքը, որը դրսևորվում է երեխայի ավելի վաղ մուտքի մեջ ընդհանուր մարդկային մշակույթ նրա համար նոր լեզվով հաղորդակցության միջոցով: Միևնույն ժամանակ, երեխայի փորձին անընդհատ դիմելը, հաշվի առնելով նրա մտածելակերպը, իրականության ընկալումը թույլ է տալիս երեխաներին ավելի լավ հասկանալ սեփական ազգային մշակույթի երևույթները՝ համեմատած ուսումնասիրվող լեզվի երկրների մշակույթի հետ: Օտար լեզուների վաղ սովորելը սովորողներին հնարավորություն է տալիս զարգացնել հետևյալ հաղորդակցման հմտությունները.

- ճիշտ արտասանել և տարբերակել ականջի հնչյունները, բառերը, արտահայտությունները և նախադասությունները.

- տիրապետել ամենատարածված բառապաշարին նախնական փուլի շրջանակներում, տիրապետել արտադրական բառաբանական նվազագույնին՝ առնվազն 500 բառաբանական միավորի չափով: Բառապաշարի ընդհանուր ծավալը, ներառյալ ընկալունակ բառաբանական նվազագույնը, կազմում է առնվազն 600 բառային միավոր;

- պատկերացում կազմել թիրախային լեզվի հիմնական քերականական կատեգորիաների մասին,

- կարդալ և լսել ճանաչել սովորած բառապաշարը և քերականությունը և դրանք օգտագործել բանավոր հաղորդակցության մեջ.

- ականջով հասկանալ ուսուցչի, դասընկերների խոսքը, թեթև տեքստերի հիմնական բովանդակությունը՝ հիմնված տեսողական պարզության և լեզվական ենթադրության վրա.

- մասնակցել երկխոսական հաղորդակցությանը, վարել էթիկետային երկխոսություն և տարրական երկկողմանի երկխոսություն

- հարցադրում առօրյա հաղորդակցության սահմանափակ իրավիճակներում.

- համառոտ խոսել տարրական դպրոցի համար ընտրված թեմաների շուրջ, անգիր վերարտադրել մանկական բանահյուսության ծանոթ հանգավոր ստեղծագործությունները.

- տիրապետել հիմնական տեղեկատվությանը թիրախ լեզվի երկրի մասին: Այսպիսով, դպրոցականների կրթական գործունեության հիմնական ձևը ոչ թե օտար լեզվով լսելն է, խոսելը, կարդալը կամ գրելը, այլ ուսուցչի և միմյանց հետ կենդանի և ակտիվ շփումը :

Գլուխ 3 Հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման մեթոդական գործիքներ

Նոր դարասկզբին օտար լեզուների ուսուցման համաշխարհային տեսության և պրակտիկայի մեջ ի հայտ են եկել բազմաթիվ մեթոդներ՝ ուղղված հաղորդակցման հմտությունների ձևավորմանը: Լեզվական կրթության ոլորտի առաջատար փորձագետները համարում են օտար լեզուների ուսուցման ամենաարդյունավետ մեթոդը հաղորդակցման տեխնիկա (*Հաղորդակցման մոտեցում*) ուսուցումը: Հաղորդակցության մեթոդաբանությունը հիմնված է հետևյալ սկզբունքների վրա.

1. Ուսուցման խոսքի կողմնորոշում, այսինքն՝ խոսքի գործունեությունը ոչ միայն ուսուցման միջոց է, այլև դրա նպատակը: Այս հանգամանքը հուշում է.

ա) ուսուցչի հաղորդակցական վարքագիծը, որը աշակերտներին ներգրավում է ընդհանուր գործունեության մեջ և դրանով իսկ ազդում հաղորդակցության գործընթացի վրա.

բ) վարժությունների օգտագործումը, որոնք առավելագույնս վերստեղծում են հաղորդակցության իրավիճակները.

գ) սովորողների ուշադրությունը կենտրոնացնել հայտարարության նպատակի և բովանդակության վրա:

2. Հաշվի առնելով ուսանողի անհատական հոգեբանական բնութագրերը՝ **ա)** լեզուն յուրացնելու ունակություն , **բ)** սովորելու ունակություն.

3. Խոսքի մտածողության գործունեություն՝ որպես ուսանողների անընդհատ ներգրավում հաղորդակցության գործընթացում ուղղակի (բանավոր) կամ միջնորդավորված (մտավոր) ձևով:

4. Բոլոր մակարդակներում ուսումնական նյութի ընտրության ֆունկցիոնալ մոտեցում՝ բառաբանական, քերականական, իրավիճակային, թեմատիկ:

Դասավանդման հաջողությունը և առարկայի նկատմամբ սովորողների վերաբերմունքը մեծապես կախված է նրանից, թե ուսուցիչը որքան հետաքրքիր և հուզականորեն է պատմում դասերը: Ուսուցման խնդիրը լուծելու համար բավական չէ զբաղվել դասարանում միայն կյանքի իրավիճակների իմիտացիայով: Հաղորդակցական մեթոդաբանության տեխնիկան, որպես կանոն, օգտագործվում

է հաղորդակցական խաղերում, որոնց ընթացքում սովորողները լուծում են հաղորդակցական և ճանաչողական առաջադրանքներում ուսումնասիրվող օտար լեզվի միջոցով:

Անգլերենի դասերին հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման մեթոդաբանական գործիքակազմը ներառում է օտար լեզուների հաղորդակցության գործընկերների միջև տեղեկատվության քանակի միտումնավոր տարբերություններ ստեղծելու մեթոդը: Այն հիմնված է որոշակի տեղեկատվության անհամաչափ բաշխման վրա, որը նրանք պետք է փոխանակեն օտար լեզվով, ինչը խթան է հաղորդակցության համար: Օրինակ՝ զույգերով աշխատող սովորողներին խնդրում են լրացնել բաց թողնված տեղեկատվության աղյուսակները՝ միմյանց հետ հաղորդակցվելով օտար լեզվով (առանց սեղանները միմյանց ցույց տալու): Երկու սեղաններն էլ, միասին վերցրած, պարունակում են առաջարկվող առաջադրանքը կատարելու համար անհրաժեշտ բոլոր տեղեկությունները, սակայն սովորողներից յուրաքանչյուրն իր աղյուսակում ունի այս տեղեկատվության միայն մի մասը, որի պատճառով նրանց միջև ստեղծվում է տեղեկատվության քանակի տարբերություն: Այս տեխնիկան օգտագործելիս սովորողները շփվում են օտար լեզվով, ինչը պայմանավորված է նրանցից յուրաքանչյուրի համար անհրաժեշտ տեղեկատվության փոխանակման անհրաժեշտությամբ՝ ուսուցչի կողմից դրված առաջադրանքը կատարելու համար՝ լրացնելով աղյուսակի բացերը: Հետևաբար հաղորդակցական խաղերի հիմնական նպատակը դրված հաղորդակցական առաջադրանքի կամ խնդրի լուծման ընթացքում օտարալեզու հաղորդակցության կազմակերպումն է: Խաղը որպես հաղորդակցման հմտություններ ձևավորելու միջոց օգտագործելը թույլ է տալիս ուսուցչին ձևակերպել այնպիսի խոսքային առաջադրանքներ, որոնցում առկա է խոսքի գործողությունների մոտիվը և նպատակը, և որոնք թելադրում են անհրաժեշտ հաղորդակցման ձևերի օգտագործումը: Որքան շատ խաղային տեխնիկա է կիրառում ուսուցիչը, այնքան ավելի հետաքրքիր են դասերը, այնքան ավելի ամուր է յուրացվում նյութը: Առաջարկում են որոշ տեխնիկա իմ պրակտիկայից՝ հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման համար:

1. *Ղասի փուլ*. ընդհանրացում, գիտելիքների համակարգում, կարողություններ, հմտություններ:

Տեխնիկայի նկարագրություն:

Սովորողներին առաջարկվում է ուսումնասիրված թեմայի խնդիր: Առաջին խնդիրն է գտնել և անվանել խնդրի առավելությունները, երկրորդը՝ գտնել և անվանել թերությունները: Միևնույն ժամանակ, սովորողները փորձում են իրենց հակառակորդներին համոզել իրենց դատողությունների ճշգրտության մեջ կամ անհամաձայնություն հայտնել իրենց գաղափարների հետ: Այս տեխնիկան օգտագործելիս ավելի լավ է աշխատանքը կազմակերպել խմբերով:

12 -րդ դասարանում «Գլոբալիզացիա» թեմայով դաս անցկացվեց «Գլոբալիզացիան պատասխանատվության ենթարկվեց»: (դաս - դերախաղ)

Դասարանը բաժանվեց երեք խմբի: Առաջին խումբը՝ «մեղադրողներ», երկրորդ խումբը՝ «պաշտպաններ», երրորդը՝ «դատավարություն ժյուրիի կողմից»: Դասի աշխատանքը ղեկավարում էր «դատավորը», որի դերը կատարում էր դասարանի առավել պատրաստված աշակերտը: Խմբեր կազմելիս, իհարկե, հաշվի է առնվում ուսանողների ցանկությունը, սակայն պետք է հիշենք, որ խմբերը պետք է մոտավորապես նույն լեզվական մակարդակին լինեն:

2. *Ղասի փուլ*. նոր նյութի ուսումնասիրություն, ներդրված նյութի համախմբում, սովորածի համախմբում:

Տեխնիկայի նկարագրություն:

Նոր թեմա ներկայացնելիս սովորողներին խնդրում են կատարել առաջադրանք՝ ինքնուրույն որոշելու դասի թեման և բովանդակությունը: Նրանց առաջարկվում է «կույր» տեքստ, որը նրանք կարող են թարգմանել միայն այն ժամանակ, երբ լրացնում են բացերը՝ առաջարկվող բառերի խմբից համապատասխան բառ ընտրելով: Նախապայման է ենթադրություններ անել ընտրության ճշտության մասին, այսինքն. օգտագործել արտահայտություններ. ինձ թվում է, կարծում եմ, իմ կարծիքով, եթե չեմ սխալվում և այլն:

Այսպիսով, ավարտելով բառաբանական առաջադրանքը, մենք ձևավորում ենք սովորողների խոսքի հմտությունները :

10 -րդ դասարանում <<Կանադա>> թեման անցնելիս , ես սովորողներին խնդրեցի զբաղվել այդ գործունեությամբ: Նախքան տեքստը կարդալը (սովորողները չգիտեն, որ դա Կանադայի մասին տեքստ է), նրանք պետք է ընտրեն այն խմբերից, որոնք նշանակությամբ համապատասխան բառեր են «կույր» տեքստի դատարկ հատվածները լրացնելու համար:

Առաջադրանքների օրինակ:

Ընտրեք այն երկրի անունը, որի մասին կխոսենք այսօր`

Ռուսաստան , Մեծ Բրիտանիա, Կանադա, ԱՄՆ:

Տեքստի բացերը լրացնելու համար ընտրեք իմաստին համապատասխան բառեր:

Մեծ, ամենամեծ, ամենափոքր, երկրորդ մեծությամբ;

Կառավարություն, տիրապետություն, տարածք, անկախություն:

Բացառեք բառը, որը չի համապատասխանում տեքստի բովանդակության իմաստին.

Յուղ, փայտանյութ, ձյուն, կապար;

Գետեր, լճեր, քաղաքացի, ջրվեժներ;

Օրինակ տեքստ.

----- հսկայական երկիր է : Այն ..... երկիրն է աշխարհում: Նրա .....- ը հավասար է ամբողջ Եվրոպային: Այն հարուստ է բնական պաշարներով, ինչպիսիք են ....., ... և ..... և այլն .

Մեթոդաբանության առումով հաղորդակցական խաղը ուսուցման խնդիր է, որը ներառում է լեզվի, հաղորդակցության և գործունեության առաջադրանքներ: Այսպիսով, մենք խաղը դիտարկում ենք որպես իրավիճակային փոփոխական վարժություն, որտեղ հնարավորություն է ստեղծվում խոսքի ձևի բազմակի կրկնության համար այն պայմաններում, որոնք հնարավորինս մոտ են իրական խոսքի հաղորդակցությանը` իր բնորոշ հատկանիշներով` հուզականություն,

նպատակասլացություն, խոսքի ազդեցություն:Խաղերը նպաստում են հետևյալ մեթոդաբանական առաջադրանքների կատարմանը.

- երեխաների հոգեբանական պատրաստվածության ձևավորում բանավոր հաղորդակցության համար.

- նրանց կողմից լեզվական նյութի կրկնության բնական անհրաժեշտության ապահովում:

- սովորողներին ուսուցանել խոսքի ցանկալի տարբերակի ընտրության հարցում.

Ամերիկացի հոգեբան Ռ. Միդը խաղի մեջ տեսավ այն ձևավորման ընդհանրացված մոդելը, որը հոգեբանները կոչում են «անկախություն»` մարդ, որը հավաքում է իր «ես» -ը: Խաղը ինքնարտահայտման, ինքնորոշման, ինքնաքննության, ինքնաիրացման ոլորտ է:

Օրինակ` 5 -րդ դասարանում կազմակերպեցի` մրցույթ « Կենդանիների աշխարհում » թեմայով առաջին թիմը պետք է ստեղծեր « Մեր տարածաշրջանի կենդանական աշխարհը » քարտեզը, իսկ երկրորդը` «Ավստրալիայի կենդանիների աշխարհը»: Առաջադրանքի պարտադիր պայման էր թիմի յուրաքանչյուր անդամի կատարումը (2-3 նախադասություն):

Տեխնիկայի անվանումն է «Լավ - Վա՞տ»:

Անգլերենի դասին հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման մեթոդական գործիքակազմը կազմող կարևոր տարրերից մեկը կրթամեթոդական համալիրն է (TMC): Յուրաքանչյուր ուսուցիչ-փորձարար, ելնելով իր

առանձնահատկություններից և իր աշակերտների հնարավորություններից,

ուսուցման գործընթացում, պետք է ստեղծագործի ուսումնական նյութերի ներսում` չխախտելով դրա սկզբունքները:

Գլուխ 4. Օտար լեզվի ուսուցման միջազգային լավագույն փորձի կիրառում

Սոցիալ-մշակութային, արդյունաբերական, առևտրային հարաբերությունների զարգացման շրջանում, տիեզերական տեխնոլոգիաների և գիտական և տեխնոլոգիական ամենաբարձր առաջընթացի դարաշրջանում, պահանջվում են բարձր որակավորում ունեցող, իրավասու, որակյալ մասնագետներ: Օտար լեզուների դերը ժամանակակից աշխարհում դժվար թե գերազնահատվի: Հետևաբար, օտար լեզվի դասավանդումը պետք է լինի ամբողջական, իրավասու, միջազգային չափանիշներին համապատասխան: Միևնույն ժամանակ, անհրաժեշտ է ճկուն օգտագործել միջազգային լավագույն փորձը: Մենք պետք է սկսենք խթանել ներքին կրթական ծառայություններն ու տեխնոլոգիաները օտար երկրների շուկաներ: Կրթության ոլորտում առկա հակասությունները, որոնք բացահայտվում են դրա խնդիրների վերլուծության հիման վրա: Աշխարհում կրթության խնդիրների վերլուծությունը թույլ տվեց առանձնացնել մի քանի հակասություններ:

1. Հակասությունը ընդհանուրի և մասնակի միջև: Գլոբալիզացիայի միտումները հղի են ինչպես անհատների, այնպես էլ ազգային մշակույթների անհատականության կորստով: Ավանդույթների և նոր միտումների միջև կապ հաստատելու ունակությունը, դրանց արմատների և սկզբունքների պահպանումը ձեռք է բերվում կրթության համապատասխան մակարդակով:

2. Տեղեկատվության աճի և այն յուրացնելու անձի ունակության հակասությունը: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը, նոր տեղեկատվության քանակն այնքան մեծ է, որ անհնար է դառնում ընկալել և յուրացնել ամեն նորը: Պրակտիկան ցույց է տալիս, որ ուսումնական ծրագրերի գերծանրաբեռնվածությունը, նոր առարկաների ներառումը բերում է նրան, որ երիտասարդները չեն կարողանում դրանք յուրացնել մակարդակով՝ առանց վնասելու իրենց առողջությանը: Սա բարձրացնում է հիմնական կրթության առաջնահերթության անհրաժեշտությունը: Սա ենթադրում է իրավահաջորդության սկզբունքի վրա հիմնված ծրագրերի ստեղծում:

3. Շուկայական տնտեսության և սոցիալապես կողմնորոշված շուկայական հասարակության միջև հակասությունը: Շատ երկրներում շուկան գերիշխում է

հասարակության կյանքում: Անձի բարեկեցության մասին մտահոգությունը մարում է
Երկրորդ պլան:

Գլուխ 5 ԲԱՆԱՎՈՐ ԽՈՍՔ

Դասի որ մասում հատկապես աշխատել բանավոր խոսքի զարգացման վրա

Ի՞նչ նպատակներ ֆիքսել

Գործունեության ի՞նչ ձևեր առաջարկել աշակերտներին

Ինչպե՞ս վերաբերվել սխալներին, ինչպե՞ս ուղղել դրանք

ԲԱՆԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

Բանավոր խոսքի զարգացման հիմնական նպատակը տարբեր հաղորդակցական իրավիճակներում բանավոր մտքեր արտահայտել կարողանալն է:

Այդ կոմպետվորողների մոտ տենցիայի զարգացումը սերտորեն կապված է ունկնդրման զարգացման հետ, քանի որ փոխներգործության մեջ սովորողը պետք է կարողանա հասկանալ խոսակցին՝ իր հերթին արտահայտվելու համար:

Անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել՝

1. ուսուցանված լեզվական նյութի՝ քերականական կառուցվածքների և բառապաշարի գործածմանը,
2. ճիշտ արտասանելուն,
3. խոսքի համապատասխանությանը հաղորդակցական իրավիճակին,
4. ոչ խոսքային հաղորդակցության տարրերին/ժեստեր, հայացք, դեմքի արտահայտություն . . ./, ձայնին և խոսքի արագությանը, ինտոնացիային:

Բանավոր խոսքի զարգացման համար անհրաժեշտ մոտեցումները

Ցանկալի է, որ այն անմիջապես հաջորդի ունկնդրման աշխատանքներին՝ հենվելով օգտագործված երկխոսությունների վրա, որը հնարավորություն կտա սովորողներին անմիջապես օգտագործել այն խոսքային կառույցներն ու քերականական նյութը, որը կիրառված էր ունկնդրման նյութում:

Անհրաժեշտ է սովորողներին հստակ բացատրել իրենց դերը, հաղորդակցական իրավիճակը,

Հատկացնել ժամանակ նախապատրաստվելու համար /խմբերով կամ անհատապես/,

Հրավիրել «խաղալու տեսարանը»՝ ուշադրություն դարձնելով ժեստերին, շարժումներին, հայացքին . . .

Ուսուցիչը չի ընդհատում երկխոսությունը սխալներն ուղղելու համար: Նա նշումներ է կատարում և երկխոսության ավարտից հետո ուղղորդում է աշակերտին սխալն ինքնուրույն ուղղելու համար և հետո միայն ինքն է ուղղում:

Բանավոր խոսքի զարգացման համար առաջարկվող առաջադրանքներ:

Դերախաղ, որտեղ աշակերտի կողմից գործածվող «ես» դերանունը որևէ գործող անձի «ես» -ն է: Դերախաղը կարող է լինել ինչպես դասի ժամանակ լսած երկխոսության պարզ նմանակումը, այնպես էլ աշակերտների կողմից հնարված՝ ուսուցչի կողմից տրված որոշակի իրավիճակի շրջանակում: Օր. Դու գնում ես խանութ ընկերոջդ ծննդյան օրվա առիթով նվեր գնելու: Ջրուցակիցդ խաղում է վաճառողի դերը:

Դերախաղ, որտեղ «ես» դերանունը աշակերտի եսն է: /Ներկայանալու, իր անձին, վերաբերվող հարցերին պատասխանելու, սեփական կարծիքն ու նախասիրություններն արտահայտելու համար/:

Աշակերտները ունկնդրեցին հեքիաթը, այնուհետև նրանց հստակ բացատրվեց իրենց դերը և հաղորդակցական իրավիճակը: Նրանց հատկացվեց ժամանակ անհատապես նախապատրաստվելու համար: Հատկացված ժամանակահատվածում կարդացին և յուրացրին դերակատարմանը իրենց խոսքերը: Այնուհետև, դառանալով փոքրիկ դերասաններ, ներկայացրին հեքիաթից որոշակի հատվածներ: Երեխաների մոտ հաջողությամբ ստացվեց նոր բառերի կիրառումը և խոսքի հաղորդակցման մեջ տարրերի, ժեստերի, հայացքի և ինտոնացիային ճիշտ արտահայտումը:

Եզրակացություն

Այս առումով կարող ենք ասել, որ անգլերեն լեզվի դասընթացներում հաղորդակցման հմտությունների զարգացման խնդրը օտար լեզու դասավանդելու մեթոդաբանության, բանավոր հաղորդակցության, ուսուցման տարբեր մեթոդների կիրառման տեսադաշտում նախատեսվում է լուծել տարրական կրթությամբ:

Հաղորդակցման հմտությունների զարգացումը ենթադրում է, որ դպրոցականներն ունեն ոչ միայն գործնական հմտություններ, այլև որոշակի անհատական հատկություններ՝ շփվելու ցանկություն, թիմում փոխգործակցության ունակություն և այլն: Անգլերենի դասերն ապահովում են երեխաների մուտքը ընդհանուր մարդկային մշակույթ նրանց համար նոր լեզվով հաղորդակցության միջոցով, իսկ կրտսեր սովորողների մոտ ձևավորում են հաղորդակցման հմտություններ: Օգտագործված աշխատանքի մեթոդները նպաստում են երկխոսական խոսքի զարգացմանը, սովորողների մտահորիզոնի ընդլայնման, անգլերենի ուսուցման նկատմամբ հետաքրքրության պահպանմանը: Տեսական առումով ցույց է տրվում, որ օտար լեզու դասավանդելու ժամանակակից տեսությունն ու պրակտիկան ունեն ընդգծված հաղորդակցական ուղղվածություն, ինչը նպաստում է անձի համակողմանի զարգացմանը, ուսանողների հոգևոր արժեքների զարգացմանը: Հաղորդակցական մոտեցումը համապատասխանում է մեթոդաբանության այս ժամանակակից միտումներին, այն ենթադրում է. 1. Վերապատրաստման խոսքի կողմնորոշում՝ հաշվի առնելով սովորողի անհատական - հոգեբանական բնութագրերը՝ նրա անձնական ասպեկտի առաջատար դերով: 2. Խոսքի մտածողության գործունեություն՝ որպես ուսանողների անընդհատ ներգրավում հաղորդակցության գործընթացում ուղղակի (բանավոր) կամ միջնորդավորված (մտավոր) ձևով: 3. Ուսումնական նյութի ընտրության ֆունկցիոնալ մոտեցում: Ուսումնական գործընթացի կազմակերպման տարբեր մեթոդների և տեխնիկայի օգտագործումը արդյունավետ միջոց է բնական հաղորդակցության պայմաններում գործնական կիրառմանն ուղղված հաղորդակցական հմտությունների զարգացման համար, իսկ վարժությունների առկա փաթեթը կարող է ծառայել որպես գործնական գործիք, որն օգտագործվում է խոսքի հաղորդակցական կողմը զարգացնելու համար: Այսպիսով օտար լեզուների ուսուցման նպատակները պետք է ապահովեն բանավոր և գրավոր հաղորդակցումը, այսինքն՝ ունկնդրելը, խոսելը, կարդալը և գրելը, ինչպես նաև լեզվական միջնորդությունը, այսինքն թարգմանությունը: Դպրոցականներին սովորեցնելով կարդալ, ունկնդրել, խոսել և գրել օտար լեզուներով, թարգմանել մի

լեզվից մյուսը՝ մենք հարթում ենք նրանց ճանապարհը դեպի այլ ազգային մշակույթներ և դրանց միջոցով դեպի համաշխարհային մշակույթ, հնարավորություն ենք ընձեռնում հաղորդակցվելու այլ ազգերի հետ՝ միավորելու համար ջանքերը՝ հանուն երկրի վրա խաղաղության և կյանքի պահպանմանը: Այսպիսով, մերօրյա մանկավարժի խնդիրն է սովորողի համար ստեղծել ուսումնական այնպիսի միջավայր , որի ընթացքում նա կարողանա ազատ մտածել , միևնույն երևույթի վերաբերյալ տարբեր տեսակետներ արտահայտել , համեմատել, սեփական դիտարկումներն անել : Ըստ այս գործոնների՝ պետք է բացահայտել անձի մտավոր ներուժը, զարգացնելով նրա մտածողությունը և ազատ հաղորդակցվելու կարողունակությունը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Լեոնտևա Մ.Ռ. Ուսումնական հաստատություններում օտար լեզուների ուսումնասիրության մասին // IYASh // 2000. №5.
2. Վ.Ս. Ֆիլատովը Օտար լեզուների ուսուցման մեթոդը: Մոսկվա. Phoenix հրատարակչություն, 1993.
3. Անդրեևա Լ.Ն. Սոցիալական հոգեբանություն: Կրթության հրատարակչություն, 1993.
4. Գալսկովա Ն.Դ. Տարրական դպրոցներում օտար լեզուների դասավանդման տեսություն և պրակտիկա: Մոսկվա. Կրթության հրատարակչություն, 2006.
5. Օտար լեզուների պետական չափորոշիչ: Երևան 2006.
6. Ֆիլատով Վ.Պ. Օտար լեզուների ուսուցման մեթոդը: Մոսկվա. Phoenix հրատարակչություն, 1993.
7. Ռուբենշտեյն Ս.Լ. Ընդհանուր հոգեբանության հիմունքներ: Մոսկվա. Կրթության հրատարակչություն, 1994.
8. Պասով Է.Ի. Հաղորդակցման տեխնիկա: Մոսկվա. Հրատարակչություն ARKTI, 2005.
9. Ռոզովա Գ.Վ. Միջնակարգ դպրոցում օտար լեզուների ուսուցման մեթոդներ: Մոսկվա. Կրթության հրատարակչություն, 1991.
10. Կուզովև Վ.Պ., Ուսանողի անհատականության կառուցվածքը` որպես ուսուցման խոսքի գործունեության անհատականացման հիմք: // Օտար լեզուները դպրոցում, 1979, №1:
11. . <https://www.helpguide.org/articles/relationships-communication/effective-communication.htm> October 2020